

Nr 219.

Ankom till riksdagens kansli den 18 juni 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit.

(1:a avd.)

I propositionen nr 193 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 1 mars 1946, föreslagit riksdagen medgiva, att svenska staten må under tiden till och med utgången av budgetåret 1946/47 till belopp av högst 300 miljoner kronor — däri inräknade de belopp, vartill garantier beviljats eller före utgången av nu löpande budgetår beviljas — åtaga sig betalningsansvar i enlighet med nu gällande bestämmelser om statsgaranti för exportkredit.

Statsgaranti för exportkredit har här i landet meddelats alltsedan budgetåret 1933/34 och har grundats på tid efter annan av riksdagen givna bemyndiganden samt av Kungl. Maj:t i enlighet därmed utfärdade författningar. Dessa bemyndiganden och författningar ha haft växlande innehåll, särskilt vad avser maximibeloppet av statens sammanlagda betalningsansvar för lämnade exportkrediter. Prövning och avgörande av frågor om statsgaranti för exportkredit ankommer på exportkreditnämnden, för vilken instruktion utfärdats den 26 juni 1933 (nr 430).

Enligt nu gällande bestämmelser (kungörelser den 26 maj 1939, nr 214, den 19 juni 1942, nr 425, och den 1 juni 1945, nr 216) äger exportkreditnämnden att under tiden till och med den 30 juni 1946 till den svenska exportens främjande bevilja statsgaranti för den kredit, som av svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. I särskilda fall kan statsgaranti även beviljas för entreprenadarbeten, som utföras i utlandet, i förening med industrileveranser ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bliva av betydelse för svensk export. Statsgarantien må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent eller, i fråga om alster av jordbruk eller fiske eller beträffande gatsten eller kantsten, 85 procent av den lämnade krediten kommer att inflyta, eller ock att, där slutlig förlust å krediten uppstår, av sådan förlust ej mer än 25 procent eller, i fråga om alster av jordbruk eller fiske eller beträffande gatsten eller kantsten, 15 pro-

cent skall drabba exportören eller kreditgivaren. Garantien, vars närmare omfattning i de särskilda fallen bestämmas av exportkreditnämnden, må icke avse utebliven betalning av annan anledning än köparens insolvens eller sådana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr eller dylikt. För beviljad garanti skall den, som erhåller garantien, erlagga en premie, avpassad med hänsyn till olika inverkan omständigheter, såsom kredittidens längd, förhållandena i importlandet, andra förefintliga riskmoment och varans art. Premien skall så beräknas, att den innefattar bidrag till täckande av administrationskostnaderna för exportkreditnämnden. I beloppet av gällande exportkreditgarantier — vilket ej får överstiga 300 miljoner kronor — skall inräknas vad exportkreditnämnden fått utgiva på grund av beviljad garanti, i den mån utbetalningarna icke täckas av återbetalningar eller av inkomst av premier, sedan kostnaderna för nämndens verksamhet guldits.

Erinras må vidare, att i enlighet med beslut av 1933 års riksdag exportkreditnämndens premieinkomster skola överföras till en av riksgäldskontoret förvaltd fond, från vilken skola täckas såväl förluster å verksamheten som nämndens administrationskostnader, samt att riksgäldskontoret skall, i den mån fonden icke därtill förslår, förskottera medel för bestridande av utgifterna för verksamheten.

Under tiden från och med den 1 juli 1933, då exportkreditnämnden började sin verksamhet, till och med den 31 december 1945 ha utfärdats garantier för krediter å 738,6 miljoner kronor, varav statens ansvar omfattat 474,1 miljoner kronor. Under år 1945 har garantigivningen, icke minst till följd av den direkta statliga kreditgivningen till olika länder, varit av liten omfattning och avsett krediter å enbart 12,7 miljoner kronor, varav det garanterade beloppet utgjort 8,7 miljoner kronor. Sedan den 1 juli 1933 har intill utgången av år 1945 i premier influtit 13,1 miljoner kronor och i räntor å överskottsmedel 0,1 miljoner kronor. Nämndens sammanlagda inkomst har alltså utgjort 13,2 miljoner kronor. Utbetalade skadeersättningar under samma tid ha uppgått till 33,2 miljoner kronor, varav 0,6 miljon kronor kunnat återvinnas. Nettoutbetalningarna för skador ha alltså utgjort 32,6 miljoner kronor. Omkostnaderna ha uppgått till 0,9 miljon kronor. Den å verksamheten per den 31 december 1945 uppkomna förlusten utgör alltså 20,3 miljoner kronor. Förlusten per den 31 december 1944 utgjorde 1 miljon kronor. Skadeutbetalningarna under år 1945 ha praktiskt taget helt haft samband med garantier av extraordinärt slag, vilka av olika anledningar ansetts önskvärda.

I en den 20 februari 1946 dagtecknad skrivelse, ur vilken de nyss lämnade uppgifterna beträffande garantigivningens omfattning till och med den 31 december 1945 äro hämtade, har *exportkreditnämnden* — under erinran att giltighetstiden för bestämmelserna angående statsgaranti för exportkredit utlöper med utgången av innevarande budgetår — till behandling upptagit frå-

gan rörande fortsatt bemyndigande att bevilja dylik garanti. Nämnden säger sig ha funnit att sådant bemyndigande vore av behovet påkallat samt anför till stöd härför bland annat följande.

Inledningsvis får exportkreditnämnden erinra om att statsmakternas uppfattning rörande grunderna för behovet av statlig exportkreditgarantivning undergått avsevärda förskjutningar, sedan exportkreditgarantisystemet infördes genom beslut vid 1933 års riksdag. Systemets tillkomst motiverades sålunda närmast av det då föreliggande brydsamma läget för vår export, och garantivningen var avsedd att ingå som ett led i åtgärderna för arbetslöshetens bekämpande. Att det statliga exportkreditgarantisystemet kom att bibehållas även efter det situationen för flertalet exportindustrier väsentligt förbättrats, motiverades av de för affärer på många marknader besvärande valutarestriktionerna och de, särskilt vid försäljning av den tunga industriens produkter, anmärkningsvärt långa kredittider, som blivit en följd av stegrad internationell konkurrens, oftast stödd av alltmera utbyggda statliga exportkreditgarantisystem. Under krigsåren kom exportindustriens behov av garanti mot risken av förlust på grund av valutarestriktioner att än mer ökas. Under denna tid kom därjämte exportkreditgarantisystemet, i samband med handelsavtal med Finland och Tyska riket, att av staten tilldelas en ny uppgift, nämligen såsom ett handelspolitiskt instrument.

För bibehållande av det statliga exportkreditgarantisystemet kunna anföras ett flertal skäl, såsom oförminskat behov hos exportindustrien av skydd mot förlust till följd av valutahinder, systemets betydelse såsom social försvarsåtgärd med tanke på eventuella avsättningssvårigheter för exportindustrien jämte önskvärdheten för statsmakterna att för handelspolitiska ändamål kunna förfoga över ett statligt exportkreditgarantisystem. Vad som emellertid, enligt exportkreditnämndens mening, framstår såsom det tyngst vägande skälet för systemets bibehållande är den omständigheten, att de i utlandet tillämpade statliga exportkreditgarantisystemen visa tendens till ytterligare utbyggnad, och att det i den utomordentligt hårda konkurrens, som torde vara att förvänta på marknaderna över hela jorden, måste anses vara av största vikt, att den svenska exportindustrien beredes ungefär motsvarande stöd i form av exportkreditgarantier som dess utländska konkurrenter.

Nämnden framhåller vidare, att bestämmelserna angående statsgaranti för exportkredit enligt nämndens erfarenhet varit lämpligt utformade med hänsyn till såväl statens som näringslivets intressen. Det förelåge enligt nämndens mening icke någon anledning att för närvarande i något avseende frångå de grundläggande principer, som nu gällde för det svenska exportkreditgarantisystemet.

Beträffande maximeringen av exportkreditgarantierna erinrar nämnden, att det sammanlagda beloppet av gällande sådana garantier — däri inräknat vad nämnden fått utgiva på grund av beviljad garanti, i den mån utbetalningarna icke täcktes av återbetalningar eller av inkomst av premier, sedan kostnaderna för nämndens verksamhet guldits — för närvarande vore fastställt till 300 miljoner kronor. Nämnden fortsätter:

Det sammanlagda beloppet av nämndens ansvar för utfärdade garantier uppspäck den 31 december 1945 till 34,7 miljoner kronor, varjämte garantier

beviljats, men ännu ej utfärdats till ett belopp av 2,1 miljoner kronor. Samtidigt hade nämnden för att kunna möta sina betalningsförpliktelser i samband med skadefall å finska garantier från riksgäldskontoret rekvirerat 20,5 miljoner kronor, medan hos riksbanken och å postgirokonto för nämndens räkning innestode 0,2 miljoner kronor. Av den författningsenligt möjliga garantigivningen, 300 miljoner kronor, hade alltså vid senaste årsskifte utnyttjats 57,1 miljoner kronor ($34,7 + 2,1 + 20,5 - 0,2$ miljoner kronor).

Att ens approximativt angiva, i vilken utsträckning det statliga exportkreditgarantisystemet kommer att utnyttjas under efterkrigstiden, är icke möjligt. En ej oväsentlig tendens till ökad efterfrågan på garantier har emellertid under senaste tiden framkommit. Sålunda beviljades under tiden 1 januari—15 februari 1946 garantier för 4,3 miljoner kronor, medan beloppet för tiden 1 juli—31 december 1945 endast utgjorde 3,3 miljoner kronor. Denna tendens till ökning av garantigivningen har väsentligen berott på att handeln med Italien och Holland börjat komma i gång. Även en inom nämnden ifrågasatt omläggning av garantigivningen från att såsom hittills avse enbart garantier för enstaka försäljningar till att delvis omfatta en totalitet av försäljningar under viss tidsperiod, varom utredning pågår, skulle emellertid sannolikt föranleda ökad garantigivning.

Nämnden framhåller, att omfattningen av den kommande efterfrågan beträffande garantigivning icke kunde förutses. Nämnden ansåge dock den omständigheten, att marginalen mellan författningsenligt möjlig garantigivning och nämndens aktuella garantiåtaganden alltjämt uppginge till närmare 240 miljoner kronor, icke böra föranleda nedsättning av nu gällande maximalbelopp å 300 miljoner kronor. Enligt nämndens mening torde nämligen under nuvarande ovissa förhållanden försiktigheten bjuda, att en avsevärd reserv av garantimöjligheter ställdes till nämndens förfogande. Det torde, framhåller nämnden, knappast innebära någon olägenhet om det senare skulle visa sig, att reserven endast i begränsad omfattning skulle ha behövt tagas i anspråk.

Vad beträffar frågan om den tid, under vilken ett bemyndigande att meddela exportkreditgarantier skulle fortfara att gälla, erinrar nämnden till en början om att bemyndigande att utfärda garantier tidigare i allmänhet inskränkts till att avse ett budgetår. Med hänsyn till osäkerheten såväl rörande utvecklingen inom den internationella handeln och därmed förbundna problem som beträffande omfattningen och arten av behovet av exportkreditgaranti syntes enligt nämndens förmenande vad som sålunda tidigare varit regel alltjämt böra tillämpas och det nya bemyndigandet alltså inskränkas till budgetåret 1946/47.

Nämnden framhåller slutligen beträffande innebörden av tidsbegränsningen i tidigare givna bemyndiganden att nämnden — även om bemyndigandet skulle ha definitivt upphört — ansett anknytningen till visst budgetår icke bort utgöra hinder för utfärdande av garanti efter budgetårets utgång, för det fall att nämnden dessförinnan utfäst sig att för viss redan avtalad leverans utfärda garantiförbindelse i samband med skeppning. Det vore

emellertid enligt nämndens mening synnerligen önskvärt, att en ännu något mera vidsträckt tolkning av bemyndigandet medgäves. Om nämligen nämnden skulle kunna utfärda garantier täckande en exportörs hela försäljning till visst land eller vissa länder under ett år — en garantiform som sannolikt torde visa sig såväl motsvara statens intressen i egenskap av garantigivare som vara ägnad att täcka behoven hos vissa grupper av exportörer — måste nämnden äga möjlighet att låta garantigivningen omfatta även avslut, som gjordes efter budgetårets utgång, i den mån dessa vore hänförliga till redan utfärdade garantier. Skulle den formulering, som tidigare givits bestämmelsen rörande tidsbegränsningen, anses utgöra hinder för en garantigivning av nyssnämnda omfattning, hemställde nämnden om erforderlig ändring av bestämmelsen.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Avsikten med de svenska statsgarantierna för exportkredit var under åren närmast före kriget att stödja de svenska exportnäringarna, vilka arbetade under skärpt konkurrens icke minst från länder, vilka å sin sida tillgripit dylika statliga garantier som stöd för exporten. Det svenska garantisystemet visade sig i stort sett lämpligt för vinnande av det avsedda syftet. I det förändrade läge för utrikeshandeln, som förelåg under krigsåren, kom garantigivningen jämväl till användning i olika handelspolitiska sammanhang, i det att bestämmelser om export på kommersiell kreditbasis med statlig garanti upptogs i vissa med främmande makter träffade avtal. Vad beträffar den tid, som förflutit efter krigets upphörande, har garantigivning ägt rum endast i obetydlig omfattning. Att så varit fallet kan återföras på — förutom de hinder, som genom krigets utgång lades i vägen för varuutbyte överhuvud med åtskilliga av de tidigare krigförande — det förhållandet, att kreditgivning från svensk sida som bekant skett i annan ordning, särskilt i form av direkta statliga krediter. Då det får förutsättas, att den direkta statliga kreditgivningen icke kommer att fortsätta i tillnärmelsevis samma omfattning som skett under den första efterkrigstiden, torde — särskilt i betraktande av det ekonomiska läget i ett flertal importländer — i stället en ökad kommersiell kreditgivning av enskilda exportörer i fortsättningen komma att visa sig nödvändig. Med hänsyn härtill synes det rimligt att antaga, att behovet av och efterfrågan på statlig garantigivning för sådana krediter åter skall komma att öka. Ehuru utvecklingen i detta hänseende givetvis icke tillåter en bedömning på längre sikt, torde det under sådana omständigheter få anses motiverat att bereda exporten det stöd, som möjligheten till fortsatt garantigivning innebär, och jag förordar därför att nu gällande bestämmelser om statsgaranti för exportkredit förlängas. Vad maximigränsen för garantigivningen angår, ansluter jag mig till exportkreditnämndens förslag om att gränsen även för budgetåret 1946/47 sättes vid 300 miljoner kronor.

Liksom exportkreditnämnden anser jag lämpligt, att ett fortsatt bemyndigande att meddela exportkreditgarantier till tiden inskränkes till att gälla endast under budgetåret 1946/47. Exportkreditnämnden har i sin skrivelse upptagit spörsmålet, huruvida en sålunda begränsad giltighetstid skulle utgöra hinder för nämnden att utfärda garanti, täckande en exportörs hela försäljning till visst land eller vissa länder under ett år. Då gällande bestämmelser icke torde få anses lägga hinder i vägen för en dylik garantigivning, bör det vara nämnden obetaget att — i den mån den avsedda garantifor-

men anses motiverad och intresse därför yppas på exportörhåll — utfärda sådan garanti, även där de av garantien täckta leveranserna icke avtalats före budgetårets utgång.

Gällande bestämmelser angående statsgaranti för exportkredit utlöpa med utgången av innevarande budgetår. Utskottet anser bärande skäl hava anförts för ett bibehållande av det statliga exportkreditgarantisystemet, varför utskottet tillstyrker, att exportkreditnämndens bemyndigande att meddela exportkreditgarantier förnyas. Någon ändring i bestämmelserna på området synes utskottet icke påkallad. Det nuvarande högsta ansvarsbeloppet av 300 miljoner kronor bör sålunda bibehållas oförändrat. Vidare bör även det nya bemyndigandet begränsas till ett budgetår. *Utskottet.*

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört i fråga om möjlighet för exportkreditnämnden att i vissa fall utfärda här avsedd garanti, även där de av garantien täckta leveranserna icke avtalats före budgetårets utgång.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att svenska staten må under tiden till och med utgången av budgetåret 1946/47 till belopp av högst 300 miljoner kronor — däri inräknade de belopp, vartill garantier beviljats eller före utgången av nu löpande budgetår beviljas — åtaga sig betalningsansvar i enlighet med nu gällande bestämmelser om statsgaranti för exportkredit.

Stockholm den 18 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 218.
